

Suomen ympäristökeskuksen myöntämät luvat karhun vientiin, tuontiin ja myyntiin

Suomessa metsästetyistä karhuista suurin osa kaadetaan joko kannanhoidollisella poikkeusluvalla tai poronhoitoalueen karhukiintiön puitteissa. Lihoista suuri osa menee myyntiin, mutta usein myös talja, kallo ja siitinluu vaihtavat omistajaa kaadon jälkeen. EU:ssa, ja siten myös Suomessa, karhun, sen osien ja siitä valmistettujen tuotteiden myynti on luvanvaraista. Suomessa myyntiluvan (ns. EU-todistus) myöntävä viranomainen on Suomen ympäristökeskus (SYKE), joka myöntää myös EU:n ulkorajojen ylittävän viennin ja tuonnin vaatimat ns. CITES-luvat. Luvat on hankittava ennen myyntiä, vientiä tai tuontia ja niiden oltava voimassa tapahtuman aikana. Alla olevat ohjeet koskevat soveltuvin osin myös ilvestä, sutta ja saukkoa.

Karhun ja sen osien tuonti EU:n alueelle ja niiden vienti Suomesta EU:n ulkopuolelle

Ruskeakarhu (laji *Ursus arctos*, johon luetaan myös Pohjois-Amerikan harmaakarhu eli grizzly) kuuluu kansainvälisen CITES-yleissopimuksen sääntelyn piiriin (CITES on uhanalaisten lajien kansainvälisen kaupan yleissopimus). CITES-sopimuksessa ruskeakarhu on lueteltu lajiliitteessä II ja EU:n lainsäädännössä liitteessä A, mikä tarkoittaa, että karhun, sen osien ja siitä valmistettujen tuotteiden viemiseen EU:n ulkorajojen yli vaaditaan aina CITES-vientilupa SYKEstä. Tuotaessa karhua, sen osia tai siitä valmistettuja tuotteita Suomeen EU:n ulkopuolelta vaaditaan aina SYKEstä tuontilupa.

Karhua (ilvestä, sutta, saukkoa) ei voi kuitenkaan viedä EU:n ulkopuolelle eikä tuoda EU:n ulkopuolelta kaupalliseen tarkoitukseen.

EU:ssa on lisäksi ollut jo pitkään voimassa CITES-tuontikieltoasetus, joka mm. kieltää Kanadan British Columbiasta peräisin olevien harmaakarhujen metsästysmuistojen tuonnin EU:n alueelle.

Karhu ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien kauppaa koskeva EU:n lainsäädäntö

EU:ssa CITES-yleissopimus toimeenpannaan yhteisillä asetuksilla: Euroopan neuvoston asetus luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä (EY) N:o 338/97 (ja siihen liittyvä Euroopan komission ns. lajiliiteasetus, jota päivitetään 1–2 vuoden välein) sekä täytäntöönpanoasetus N:o 865/2006 (muutoksineen). Euroopan unionin lainsäädännössä karhu on nostettu tiukimmin säänneltyjen lajien joukkoon eli asetuksen 338/97/EY tarkoittamaan **liitteeseen A**.

Toisin kuin CITES-sopimus, EU-lainsäädäntö sääntelee myös EU:n ja yksittäisen jäsenvaltion sisäistä kauppaa. Liitteen A lajeja, niiden osia ja niistä valmistettuja tuotteita ei lähtökohtaisesti saa lainkaan käyttää kaupalliseen toimintaan EU:ssa. Yksityishenkilö tai kaupallinen toimija ei voi julkisesti tarjoutua edes ostamaan karhua ellei ostajalla ole tarkoitukseen myönnettyä EU-todistusta.

Poikkeuslupia kuitenkin myönnetään tiettyjen ehtojen täyttyessä. Yksi näistä on, että A-liitteen eläin on peräisin EU:n jäsenvaltiosta, ja että se on otettu luonnonvaraisesta ympäristöstään kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntöä noudattaen. Karhun osien kaupalliseen hyödyntämiseen voidaan siten Suomessa myöntää poikkeuslupa, ns. EU-todistus. EU-todistus voi olla voimassa joko pelkästään Suomessa tai myös toisissa EU-jäsenmaissa: todistukseen kirjataan tiedot sen voimassaolosta. Vastaavasti esimerkiksi Virosta ostetulla karhulla on oltava Viron lupaviranomaisten myöntämä EU-todistus, joka on jälleenmyyntiä varten korvattava Suomessa suomalaisella EU-todistuksella. Vain EU-todistuksessa eriteltyt karhun osat on lupa myydä tai muuten käyttää kaupallisesti.

(käännä)

EU-todistus eli kaupallisen hyödyntämisen todistus ('myyntilupa')

Karhua ei voi Suomessa laillisesti ostaa, tarjoutua ostamaan, hankkia kaupallisiin tarkoituksiin, asettaa näytteille kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää hyötymistarkoituksessa, pitää hallussa myyntiä varten, tarjota myytäväksi tai myydä ilman voimassaolevaa myyntilupaa eli EU-todistusta. EU-todistuksen myöntää Suomen ympäristökeskus (SYKE) hakemuksen perusteella. Hakemus on täytettävä huolellisesti ja selvästi, ja siitä on ilmentävä hakijan täydelliset yhteystiedot. Lomakkeen kohtaan 'Yksilöiden kuvaus' on eriteltävä tunnistustietoineen ne osat ja esi- neet, jotka on tarkoitus myydä tai muuten kaupallisesti hyödyntää. Lihojen myyntiä varten ostajan tiedot ilmoitetaan jo hakemusvaiheessa ja SYKE kirjaa ne EU-todistukseen (ks. 'Ruhonosien myynti').

Hakemukseen on lisättävä laskutusta varten myös hakijan henkilötunnus tai Y-tunnus.

EU-todistuksen hakemuslomake löytyy ympäristöhallinnon verkkosivuilta www.ymparisto.fi/cites/hakemuslomakkeet ja www.ymparisto.fi/cites/karhujailves. Lomake löytyy myös Suomen riistakeskuksen sivuilta www.riista.fi. Sähköisen hakemuslomakkeen voi joko tulostaa ja täyttää käsin tai tallentaa omalle koneelle täytettäväksi. Paperisia hakemuslomakkeita saa tarvittaessa SYKEstä. Alkuperäinen allekirjoitettu hakemus liitteineen lähetetään SYKEen postitse. Allekirjoitetun ja skannatun hakemuksen liitteineen voi lähettää myös sähköisesti SYKE:n kirjaamoon kirjaamo.syke@ymparisto.fi.

Suomen riistakeskuksen poikkeusluvan tai alueellisen kiintiön nojalla saadun saaliin todistus (ennen Suomen riistakeskuksen laillisen saannon todistus)

EU-todistushakemukseen on liitettävä kopio Suomen riistakeskuksen myöntämän poikkeusluvan tai alueellisen kiintiön nojalla saadun saaliin todistuksesta (jatkossa Suomen riistakeskuksen saalistodistus).

Välittömästi karhun kaatamisen jälkeen tulisi sille hankkia Suomen riistakeskuksen saalistodistus (alkuperätodistus), vaikei EU-todistusta tai maastavientilupaa olisi tarkoitus tässä vaiheessa hankkiakaan. Näin karhun kaataja/omistaja voi myöhemmin tarvittaessa todistaa esimerkiksi omistamansa taljan laillisen alkuperän. Suomen riistakeskuksen saalistodistus (tai muu alkuperän todistava selvitys) vaaditaan EU-todistusta tai maastavientiin oikeuttavaa CITES-vientilupaa varten.

Metsästyskauden lopulla SYKE pyytää Suomen riistakeskukselta koosteen kaikista kaadetuista karhuista, johon vertaamalla voimme tarkistaa oman lupakirjanpitomme.

Mihin EU-todistus oikeuttaa

Koska Suomessa kaadettuja karhuja ei ole merkitty niin, että esim. taljat olisivat yksilökohtaisesti tunnistettavissa, ovat niille myönnetyt EU-todistukset toimituskohtaisia, jolloin vain EU-todistuksen haltija saa kaupallisesti hyödyntää todistuksessa kuvatut karhunosat. Myyjän on annettava ostajalle EU-todistuksen alkuperäiskappale sekä kauppakirja tai muu asiakirja, josta ostajan ja myyjän tiedot ilmenevät; myyjän olisi myös hyvä säilyttää kopiot itsellään. Alkuperäinen EU-todistus yhdessä kauppakirjan kanssa on ostajan todiste laillisesta ostosta ja samalla ns. alkuperätodistus, minkä vuoksi ne on säilytettävä karhunosan mukana. Jos kuitenkin esimerkiksi talja ja kallo myydään eri henkilöille, annetaan taljan ostajalle alkuperäinen EU-todistus ja kalon ostajalle sen oikeaksi todistettu kopio. SYKE voi tarvittaessa myöntää myös erilliset todistukset karhun eri osille. Jos seuraava omistaja myy karhunosan eteenpäin, on hänen hankittava uusi EU-todistus.

Toisen EU-maan myöntämä EU-todistus

Toisen EU-maan myöntämä EU-todistus ei ole enää voimassa Suomessa, sillä pääsääntöisesti karhun osille myönnetty EU-todistus on toimituskohtainen: vain luvan haltija voi myydä siinä mainitut osat kerran eteenpäin. Uusi myyntilupa/EU-todistus on haettava SYKEstä.

(käännä)

Ruhonosien myynti

SYKE myöntää karhunlihan ja muiden osien myyntiin kaksi eri todistusta: toisen lihalle ja toisen metsästysmuistoille (talja, kallo, jne.). Jos halutaan myydä sekä lihaa että metsästysmuistoja, haetaan siis kaksi lupaa kahdella eri lomakkeella: toinen täytetään lihalle ja toinen muille osille. Lihalupaa haettaessa hakemuslomakkeessa ilmoitetaan myytävän lihan paino. Lihanmyyntiin oikeuttavaan todistukseen merkitään myyjän lisäksi lihan ostajan tiedot, minkä vuoksi hakemuslomakkeen kohtaan 'Lisätiedot' on lisättävä ostajan nimi ja osoite (tiedot voi myös ilmoittaa erillisessä liitteessä). Lihanostajan on säilytettävä alkuperäinen EU-todistus mahdollista viranomais tarkastusta varten, kunnes lihaerä on syöty tai myyty. Tämän jälkeen alkupe- räinen EU-todistus tulee palauttaa SYKEen. Karhunlihan myynti muuhun kuin yksityiseen käyttöön edellyttää aina myös elintarvikelain mukaista lihantarkastusta ja siihen sisältyvää trikiinitutkimusta. Ohjausta ja neuvontaa riistan lihantarkastukseen ja elintarvikevalvontaan liittyen antavat kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset, läänineläinlääkärit ja Ruokavirasto.

Jos EU-todistuksessa mainittu ruhon tai lihan ostaja itse jalostaa tai valmistuttaa nimissään tuotteita, katsotaan todistuksen kattavan jalosteiden eteenpäin myynnin; muussa tapauksessa niille on haettava uusi EU-todistus. Suomessa on siis yhä toistaiseksi voimassa käytäntö, jonka mukaan karhun ruhon jatkojalostaminen ja jalosteiden eteenpäin myyminen sallitaan metsä- täjälle myönnettyllä toimituskohtaisella EU-todistuksella, mutta vain jos ostajan/jalostajan tie- dot on merkitty todistukseen. Muussa tapauksessa on ruhon ostajan haettava uusi EU-todistus, jolla sallitaan lihan tai jalosteiden edelleen myynti. Myös jos karhunlihaa tai jalosteita kaupa- taan edelleen muualle EU:hun, on jokaiselle myyntierälle haettava SYKEstä uusi EU-todistus. Joissakin EU-maissa on karhun kaupallinen käyttö tai jopa hallussapito kielletty. Jos ruhon ostaja pakkaa itse lihan myyntiin, mutta jälleenmyy ruhosta jääneitä osia muihin käyttötarkoi- tuksiin, on hänen haettava näille osille erillinen lupa ennen myyntiä. SYKE ei myönnä lupaa sappirakon tai sapen myyntiin.

Karhunlihan jalostajalta on löydyttävä selkeä kirjanpito ostetusta ja käytetystä karhunlihasta.

Viranomaisen toimesta myytävät karhut

Myös toisen viranomaisen hallussa oleville karhuille on haettava EU-todistus karhun ja karhu- tuotteiden myyntiin tai muuhun kaupalliseen hyödyntämiseen. EU-todistuksen tulee olla voi- massa jo myynnistä ilmoitettaessa. Hakemuksen liitteenä on Suomen riistakeskuksen saalistodistuksen sijaan oltava viranomaisen pöytäkirjaote ja haltuunotto- tai muu päätös tai muu sel- vitys laillisesta hallussapidosta. SYKE ei myönnä lupaa metsästys- tai muun rikoksen seurauk- sena haltuun otetun karhun tai sen osan kaupalliseen hyödyntämiseen.

Karhun hallussapito

Jos kaadettua karhua tai sen osia ei aiota myydä, ei karhun kaatajan (omistajan) tarvitse ha- kea EU-todistusta pelkkään hallussapitoon. Karhun ja sen osien alkuperä ja laillisuus on kui- tenkin voitava näyttää toteen tarvittaessa, minkä vuoksi jokaiselle pyydetylle karhulle tulisi hakea Suomen riistakeskuksen myöntämä saalistodistus. Saalistodistus tulee säilyttää yhdessä karhunosien kanssa. Samalla tavalla tulee toimia myös ilveksen, suden ja saukon kohdalla. Jos kaataja luovuttaa karhun tai sen osat vastikkeetta toiselle, tulisi luovutuksesta tehdä luovutus- asiakirja.

Mitä asiakirjoja tarvitset myydessäsi tai ostaessasi karhua – yhteenveto

Karhun lihan myyntiin vaaditaan 1) EU-todistus SYKEstä (myönnetään Suomen riistakeskuksen saalistodistuksen – tai edellisen EU-todistuksen – perusteella) ja kauppakirja sekä 2) karhun ruhon lihantarkastus, josta merkinä tarkastusleimat (terveysmerkit) ruhossa (kunnan virka- eläinlääkäri tai Ruokaviraston tarkastuseläinlääkäri). Karhun lihaa ostaessasi varmista, että myyjä antaa sinulle kauppakirjan lisäksi *alkuperäisen* EU-todistuksen. Ostaessasi lihaa muuhun kuin yksityiseen käyttöön varmista, että ruho on hyväksytty lihantarkastuksessa.

Karhun taljan, kallon, siitinluun ja muiden osien myyntiin vaaditaan EU-todistus SYKEstä; vain EU-todistuksessa kuvatut osat on lupa myydä. EU-todistus myönnetään Suomen riistakeskuksen

(käännä)

saalistodistuksen tai muun laillisen hankinnan osoittaman asiakirjan perusteella (esim. edellinen EU-todistus). Karhun metsästysmuistoja tai muita osia ja tuotteita ostaessasi varmista, että myyjä antaa sinulle kauppakirjan lisäksi alkuperäisen EU-todistuksen tai – mikäli karhun osat myydään eri henkilöille – sen oikeaksi todistetun kopion.

Lisätietoja ja CITES-lupaviranomaisen yhteystiedot

Suomessa metsästetyn karhun lihan ja osien myynti www.ymparisto.fi/cites/karhujailves

Lupahakemukset lähetetään osoitteella:

Suomen ympäristökeskus
Cites-asiat
Latokartanonkaari 11
00790 Helsinki

CITES-lupahakemuslomakkeet www.ymparisto.fi/cites/hakemuslomakkeet.

Neuvoa voi kysyä cites@ymparisto.fi tai soittaa puh. 0295 251 000 (vaihde).

Ohjekirjeeseen liittyvä palaute pyydetään lähettämään cites@ymparisto.fi.